

Nr 456.

Av herr **Malmborg** i Skövde m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 84, angående ombesörjande i vissa fall av den undervisning, från vilken distriktsöverlärare befriats.

Kungl. Maj:t har i proposition nr 84 framlagt förslag angående ombesörjande i vissa fall av den undervisning, från vilken distriktsöverlärare befriats. Propositionen grundas på en inom ecklesiastikdepartementet av särskild utredningsman verkställd utredning. Enligt vår mening bör propositionen i huvudsak godtagas. I här nedan angivna punkter anser vi dock ändringar i de framlagda förslagen vara påkallade.

För avhjälpan av inom skoldistrikt med distriktsöverlärare föreliggande svårigheter att på ett tillfredsställande sätt ordna nyssnämnda undervisning skall enligt Kungl. Maj:ts förslag i vissa fall kunna inrättas för två eller flera skoldistrikt gemensam icke-ordinarie folkskollärartjänst. Innehavaren av dylik tjänst har i regel att företaga resor mellan de skolor, till vilka hans tjänstgöring är förlagd. Enligt kungörelsen 1952:444 må skoldistrikt ersätta läraren hans kostnader för oundgängligen erforderliga resor. Statsbidrag utgår dock ej till av distriktet utgivna reseersättningar. Utredningsmannen föreslår emellertid, att skoldistrikt må kunna erhålla bidrag av statsmedel till sådan resekostnadsersättning med belopp, som folkskolinspektören prövar skäligt, dock högst 300 kronor för år och tjänst. Utredningsmannen beräknar det statliga bidraget till ett genomsnittsbelopp av 250 kronor för år och tjänst samt uppskattar antalet tjänster, till vilka dylikt bidrag kan beräknas utgå, till omkring 150. Enligt dessa beräkningar skulle statsbidraget för ifrågasvarande ändamål uppgå till sammanlagt 37 500 kronor för år räknat.

Departementschefen har i propositionen rörande nyssnämnda förslag uttalat, att han för egen del anser, att ett dylikt bidrag skulle kunna bli en stimulans för skoldistriktet att för ifrågasvarande undervisning inrätta gemensamma tjänster i stället för att välja den ur kommunal synvinkel billigare men från undervisningssynpunkt ofta mindre lämpliga utvägen att anställa timlärare för ändamålet. Med hänsyn till beloppets ringa storlek och då vidare förslag av allmänna statsbidragsutredningen om en rationalisering av statens bidragsgivning till primärkommunerna nu

föreligger, förklarar sig departementschefen icke beredd att tillstyrka utredningsmannens förslag i denna punkt.

Redan av departementschefens uttalande framgår, att ett bidrag av ifrågavarande slag skulle underlätta inrättandet av för skoldistriktet gemensamma tjänster och att undervisningen därigenom skulle gagnas. Tar man del av vad utredningsmannen anfört som motivering för sitt förslag, blir man än mer övertygad om rimligheten av att skoldistriktet erhåller bidrag av statsmedel till bestridande av kostnader för lärarnas resor. Därav framgår nämligen, att distriktet genom inrättande av lärartjänster, varom här är fråga, till följd av det ökade bidraget till lärarnas avlönning åsamkas ganska betydande merkostnader. För de fall, då undervisningen tidigare uppehållits av timlärare i kunskapsämnen, till vilka lärararvoden helt utgår av statsmedel, uppgår den genomsnittliga kostnadsökningen för varje tjänst till 1 400 kronor för skoldistriktet men endast till omkring 100 kronor för statsverket. Lägges sedan till skoldistriktets utgifter ett genomsnittsbelopp av 350 kronor för lärarnas resekostnader, uppgår merkostnaderna för distriktet till omkring 1 650 kronor eller, om tjänsten är gemensam för två distrikt och om lärarens tjänstgöring är lika fördelad på distriktet, 825 kronor för varje distrikt.

Även utredningsmannen har erinrat om allmänna statsbidragsutredningens principbetänkande men därvid framhållit att, även om utredningens förslag godtages, det torde komma att dröja några år, innan ett nytt statsbidragssystem enligt detta förslag kan genomföras. Med hänsyn härtill och då det från undervisningssynpunkt måste anses vara angeläget, att de föreslagna anordningarna snarast möjligt vinner tillämpning, och då det vidare kan antagas, att så skulle ske och anordningarna mera allmänt genomföras, om ett statligt bidrag utginge till distriktets kostnader för lärarnas resor, har utredningsmannen ansett sig böra föreslå, att dylikt bidrag bör utgå.

Icke minst med hänsyn till vad anförts angående relationen mellan statens och skoldistriktets merkostnader vid inrättande av för två eller flera skoldistrikt gemensam icke-ordinarie lärartjänst finner vi att bärande skäl föreligger för att bidrag av statsmedel må utgå till skoldistriktet för bestridande av kostnader för lärarnas resor i enlighet med utredningsmannens förslag.

Beträffande utredningsmannens förslag om inrättande av icke-ordinarie folkskollärartjänst, vars innehavare må fullgöra viss del av sin undervisningsskyldighet i slöjd, dock högst 10 veckotimmar, framhåller departementschefen, att en dylik åtgärd är av betydelse för att skapa bättre möjligheter att tillfredsställande ombesörja den undervisning, från vilken distriktsöverlärare befriats. Från skolorganisatoriska och peda-

gogiska synpunkter anser han sig därför i princip kunna tillstyrka förslaget, vilket dock från lönetekniska synpunkter ger anledning till betänkligheter. Departementschefen förordar därför en jämkning av förslaget, som bl. a. innebär att, om slöjdtimmar till ett större antal skall ingå i en folkskollärartjänst, dessa slöjdtimmar beräknas motsvara ett lägre antal undervisningstimmar. En dylik evalvering av timmarna får till följd att, om exempelvis 24 veckotimmar i andra ämnen står till förfogande, för inrättande av en tjänst fordras, att antalet veckotimmar i slöjd uppgår till 7. Är antalet veckotimmar i andra ämnen än slöjd icke mer än exempelvis 20, skall antalet veckotimmar i slöjd uppgå till 12.

En konsekvens av den av departementschefen föreslagna jämkningen av förslaget blir alltså, att skoldistriktet för att kunna inrätta dylika tjänster i regel måste bereda läraren tjänstgöring 31 respektive 32 veckotimmar. Härigenom torde genomförandet av en från skolorganisations- och pedagogiska synpunkter betydelsefull åtgärd i många fall försvåras, kanske helt omöjliggöras. Vi vill också framhålla att, enligt vad som framgår av utredningen, statsmakterna vad beträffar såväl folk- och småskolor i allmänhet som folkskolor inom försöksdistrikt ävensom folkhögskolor godtagit principen att i lärartjänst i vissa fall får inräknas övningsämnen, däribland ämnet slöjd, utan några evalveringsbestämmelser. Vi kan icke finna, att det från löneteknisk synpunkt kan vara motiverat att tillämpa dylika bestämmelser beträffande tjänster av nu ifrågasvarande slag.

Den av utredningsmannen föreslagna anordningen, att den i den icke-ordinarie tjänsten ingående slöjdundervisningen skulle, där så ur undervisningssynpunkt befundes lämpligt, få fullgöras av annan lärare vid vederbörande skola mot att den icke-ordinarie läraren under motsvarande antal timmar skulle meddela undervisning i kunskapsämne, har departementschefen icke ansett sig kunna tillstyrka. Då de förut berörda evalveringsbestämmelserna näppeligen kan tillämpas, om annan lärare än den icke-ordinarie fullgör slöjdundervisningen, torde det väl framför allt vara sistnämnda förhållande, som varit avgörande vid departementschefens ställningstagande i denna fråga. Detta styrker ytterligare vår uppfattning, att ifrågasvarande bestämmelser är olämpliga. Vi anser nämligen ifrågasvarande anordning vara av betydelse från undervisningssynpunkt. Den skulle, bland annat, kunna avhjälpa de i många skoldistrikt ofta föreliggande svårigheterna att erhålla för undervisning i engelska behöriga lärare. Bestämmelserna härom synes dock böra utformas så, att skoldistriktet har möjlighet att i dylika fall låta den icke-ordinarie läraren meddela undervisning även i annat ämne än kunskapsämne.

På grund av vad sålunda blivit anfört hemställer vi,

att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 84 angående ombesörjande i vissa fall av den undervisning, från vilken distriktsöverlärare befriats, måtte besluta antaga propositionens förslag med följande ändringar, nämligen

att skoldistrikt må kunna erhålla bidrag av statsmedel för i förekommande fall till gemensam icke-ordinarie lärare utgiven resekostnadsersättning med belopp, som folkskolinspektören prövar skäligt, dock högst 300 kronor för år och tjänst,

att de i propositionen förordnade föreskrifterna, att, då slöjdtimmar till ett större antal skall ingå i en lärartjänst, dessa slöjdtimmar beräknas motsvara ett lägre antal undervisningstimmar, utgår, samt

att, där så från undervisningssynpunkt befinnes lämpligt, den fyllnadstjänstgöring i slöjd, som skall fullgöras av den icke-ordinarie läraren, i stället må fullgöras av annan vid vederbörande skola anställd folkskollärare mot att den icke-ordinarie läraren under motsvarande antal timmar meddelar undervisning i annat ämne.

Stockholm den 18 mars 1953.

O. Malmberg,
Skövde.

Ivar Jansson,
Kalix.

Gunnar Larsson
i Luttra.